

MONEY, FINANCES AND CREDIT

УДК 336.143.2;336.1.07
JEL H61, H69

DOI: 10.26906/EiR.2022.4(87).2809

ОСОБЛИВОСТІ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Рябокінь Марина Валеріївна*, кандидат економічних наук, доцент,
декан факультету фінансів та цифрових технологій

Гордей Оксана Дмитрівна**, доктор економічних наук, професор,
професор кафедри публічних фінансів

Новицька Олена Валеріївна***, кандидат економічних наук,
доцент кафедри публічних фінансів

Котух Євген Володимирович****, доктор наук з державного управління,
доцент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій і систем

Козій Наталія Сергіївна*****, кандидат економічних наук, доцент,
заступник декана факультету фінансів та цифрових технологій

Державний податковий університет

*ORCID: 0000-0002-6724-9498

**ORCID: 0000-0001-6938-0548

***ORCID: 0000-0001-6451-7808

****ORCID: 0000-0003-4997-620X

*****ORCID: 0000-0001-8230-2974

© Рябокінь М.В., 2022

© Гордей О.Д., 2022

© Новицька О.В., 2022

© Котух Є.В., 2022

© Козій Н.С., 2022

Стаття отримана редакцією 02.12.2022 р.

The article was received by editorial board on 02.12.2022

Вступ. Виконання місцевих бюджетів 2022 році було зумовлене воєнним станом, оскільки 24 лютого 2022 року відбулося повномасштабне вторгнення росії на територію України. Здійснення бюджетного процесу зазнало значних фінансових ризиків, тому що у надзвичайно короткий період часу працівники місцевих фінансових органів виконували свої обов'язки або перебуваючи в окупації, або фізично знаходилися в інших містах або країнах. Забезпечення виконання бюджетного процесу у 2022 році зумовлене його високим ступенем автоматизації. За рахунок міжнародного проекту технічної допомоги «ЄС для підсилення державних фінансових систем місцевих урядів» у 2020 році розроблено та використовується Інформаційно-Аналітична Система «LOGICA» (далі – ІАС «LOGICA»). Саме впровадження ІАС «LOGICA» дозволило значною мірою змінити та покращити рівень автоматизації бюджетних процесів на місцевому рівні. ІАС «Логіка» фактично створила специфікацію правил для впровадження та підтримки всіх взаємозалежностей (календарних подій, змін в бюджетні класифікатори, змін у форми бюджетних документів тощо). Саме цей факт зумовило зміни до бізнес вимог та подальшу розробку та впровадження Інформаційно-програмного комплексу «Місцевий бюджет» як одного з програмних додатків, що використовується на рівні місцевих бюджетів. Саме завдяки такому рівню автоматизації вдалося не тільки виконати усі зобов'язання місцевих бюджетів, але й вчасно здійснити бюджетне планування та затвердити місцеві бюджети на 2023 рік. Середньострокове бюджетне планування на рівні

місцевих бюджетів забезпечило швидкість планування в автоматичному режимі під час воєнного стану. Зазнало скорочення необхідності обов'язкового погодження з Міністерством фінансів України проектів рішень місцевої ради чи військової адміністрації про передачу коштів у вигляді міжбюджетних трансфертів. Безперерйне фінансове забезпечення дозволило створити умови для функціонування регіонів під час війни. Важливими питаннями у 2023 році як і у 2022 році залишаються: спосіб фінансування та обсяги забезпечення фінансовими ресурсами населення як на тимчасово окупованих територіях, так і на швидкому відновленні звільнених територій від окупації.

Огляд останніх джерел досліджень і публікацій. 4 листопада Кабінет Міністрів України на своєму засіданні розглянув та ухвалив зміни до постанови № 252 «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» [1]. Завдяки внесеним змінам скорочено кількості випадків, в яких необхідне обов'язкове погодження із Міністерством фінансів України проектів рішень місцевої ради, військової адміністрації про передачу коштів у вигляді міжбюджетних трансфертів. Постанова Кабінету Міністрів «Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на відновлення об'єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту «Проект розвитку міської інфраструктури – 2» [2] визначає механізм надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на відновлення об'єктів критичної інфраструктури. Під час підготовки рішення про місцевий бюджет враховують Типову форму рішення про місцевий бюджет, затверджену наказом Міністерства фінансів України від 03.08.2018 № 668 [3]. Міністерство фінансів України у своїх листах [4; 5] нагадує, що проекти місцевих бюджетів в умовах воєнного стану затверджуються органами місцевого самоврядування та військовими адміністраціями з урахуванням вимог Бюджетного кодексу України, а також постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2022 № 252.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Під час планування дохідної частини місцевого бюджету на 2023 рік у частині податкових і неподаткових надходжень та інших доходів доцільно керуватися:

1) основними прогнозними макропоказниками економічного і соціального розвитку України, які було надіслано листом Мінекономіки від 08.07.2022 № 3011-02/46349-03.

Основні прогнозні макропоказники є попередньо-орієнтовними та надалі можуть бути скориговані на основі уточнення статистичних даних, зміни поточної військової, соціально-економічної ситуації та сценарних умов функціонування економіки з урахуванням внутрішніх і зовнішніх ризиків та загроз розвитку економіки до прийняття відповідного рішення Кабінетом Міністрів України щодо проекту Прогнозу економічного і соціального розвитку України на 2023 рік.

Так, характерною ознакою поточного макропрогнозного циклу є високий ступінь невизначеності, як з погляду часового проміжку й інтенсивності військових дій, масштабу подальших руйнувань, так і припущень щодо зовнішньоекономічної кон'юнктури (волатильність цін на світових товарних ринках, уповільнення зростання ключових торговельних партнерів). Значна невизначеність щодо ключових припущень макроекономічного розвитку обумовлює наявність різних сценаріїв прогнозу зі значним ступенем відхилення. Високі ризики ускладнюють процес прогнозування та знижують точність прогнозів 1438 бюджетів територіальних громад.

2) нормами Бюджетного та Податкового кодексів України, рішеннями органів місцевого самоврядування про встановлення місцевих податків і зборів, урахуваючи при цьому чинні ставки оподаткування та нормативи зарахування загальнодержавних податків до відповідних місцевих бюджетів й індексацію ставок окремих із них.

Постановка завдання. Під час розгляду особливостей бюджетного процесу в умовах воєнного стану необхідно визначити врахування певних видів доходів та видатків для задоволення потреб та інтересів громадян усіх територіальних громад в Україні.

Основний матеріал і результати. Україна, починаючи з 24 лютого 2022 року постала перед великою кількістю нагальних питань, які необхідно було швидко вирішувати, у зв'язку з повномасштабним військовим вторгненням росії. Левову частину вирішення фінансових питань місцевих органів влади взяли на себе: Президент України, Кабінет Міністрів України та Міністерство фінансів України. Так, 04.11.2022 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову «Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 11 березня 2022 р. № 252» [1]. Внесені зміни спростили організацію бюджетного процесу на територіях, які після 24 лютого 2022 року є тимчасово непідконтрольними

українській владі, тимчасово окупованими або на яких ведуться бойові дії, а також удосконалили організацію роботи учасників бюджетного процесу на місцевому рівні у період дії воєнного стану. Зокрема, зазначеною постановою Уряду передбачено доповнення щодо особливостей виконання місцевих бюджетів у період дії воєнного стану, які було затверджено постановою Кабінету Міністрів від 11 березня 2022 року № 252, відповідно до яких [1]:

- визначено спрощені умови виконання бюджетних повноважень військовими адміністраціями населених пунктів, обласними, районними та Київською міською військовою адміністраціями;
- надано право начальникам військових адміністрацій населених пунктів у період дії воєнного стану на територіях, які після 24 лютого 2022 року є тимчасово невідконтрольними українській владі, тимчасово окупованими або на яких ведуться бойові дії, здійснювати повноваження місцевих фінансових органів, у разі неможливості їх функціонування;
- врегульовано питання погодження проектів рішень про передачу коштів у вигляді міжбюджетного трансферту.

Крім того, голова військової адміністрації має право своїм підписом проводити видатки згідно місцевого бюджету за своїм підписом, як керівник фінансового органу. Частина повноважень голови військової адміністрації надається у відповідності до законодавства і Указом Президента України «Про утворення військових адміністрацій» № 68/2022 від 24 лютого 2022 року [6] на території України утворено 24 обласних військових адміністрацій та Київську міську військову адміністрацію. Військові адміністрації утворено у всіх районах і окремих населених пунктах, інша частина повноважень делегується йому як сільському, селищному, міському голові, постановою верховної ради. Ці зміни скоротили кількість випадків, коли необхідно обов'язкове погодження з Мінфіном проектів рішень місцевої ради чи військові адміністрації про передачу коштів у вигляді міжбюджетних трансфертів.

У випадках, коли голови військових адміністрацій створили при військових фактично адміністрації ще до прийняття таких постанов або за відсутності таких постанов верховної ради створили, наприклад, відділ освіти або якісь інші відділи, ці відділи не мають доступу до освітніх субвенцій через те що, фактично вони не є структурним підрозділом сільської, селищної міської ради, а юридична особа відділу освіти, сільської, селищної міської ради, які має доступ продовжують існувати, знаходяться надалі у державному реєстрі юридичних осіб, фізичних осіб, підприємців. Тому ця постанова є дуже важливою при виконанні бюджетного процесу у воєнний час.

Не менш важливий документ [2] стосується затвердження порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевому бюджету на відновлення об'єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту, завдяки якому забезпечується швидке відновлення та розвиток міської інфраструктури у воєнний період.

Під час підготовки рішення про місцевий бюджет на 2023 рік місцеві фінансові органи також керувалися типовою формою рішення про місцевий бюджет [3], в якому Міністерство фінансів України зазначає, що проекти місцевих бюджетів в умовах воєнного стану затверджується органом місцевого самоврядування та військовими адміністраціями з урахуванням вимог Бюджетного кодексу [7].

З початку війни можна було спостерігати призупинення надання міжбюджетних трансфертів у зв'язку з необхідністю погодження процесів передачі фінансових ресурсів обласним військовим адміністраціям, районним радам багато, між громадами, в тому числі у розрізі міжмуніципального співробітництва з Міністерством фінансів України. Станом на сьогодні, не вимагаються узгодження рішень щодо передачі трансфертів на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків спільного користування або виконання інвестиційних проектів, у тому числі на будівництво або реконструкцію об'єктів спільного користування, що спрощує взаємодію між громадам.

Міністерство фінансів України у своїх листах [4; 5] неодноразово звертало увагу всіх суб'єктів, які мають відношення до бюджетного процесу, що у відповідності до частини 1 статті 75 Бюджетного кодексу [7] проект місцевого бюджету на 2023 рік має ґрунтуватися на показниках, які визначено у прогнозі місцевого бюджету схваленого у 2022 році.

У Законі України «Про Державний бюджет України на 2023 рік» [5; 8, додаток 1]: передбачено обсяги міжбюджетних трансфертів для 1601 місцевого бюджету:

- 24 обласних бюджетів та бюджету міста Києва;
- 119 районних бюджетів;
- 1438 бюджетів територіальних громад.

Під час планування дохідної частини місцевого бюджету у 2023 році у частині податкових, неподаткових надходжень та інших доходів місцеві фінансові органи керувалися основними прогнозними макропоказниками економічного і соціального розвитку України, які було надіслані листом «Про особливості складання проектів місцевих бюджетів на 2023 рік» [5].

Відтак місцеві бюджети було прийнято, враховуючи норми Бюджетного та Податкового кодексів України, рішеннями органів місцевого самоврядування та на основі затверджених на 2023 рік соціальних стандартів [5]:

- прогнозний розмір мінімальної заробітної плати з 01.01.2023 має становити 6700 грн;
- прогнозний посадовий оклад працівника 1 тарифного розряду Єдиної тарифної сітки з 01.01.2023 – 2893 гривні.

- прожитковий мінімум на одну особу в розрахунку на місяць становитиме 2589 грн, а для таких основних соціальних і демографічних груп населення: дітей віком до 6 років – 2272 грн; дітей віком від 6 до 18 років – 2833 грн; працездатних осіб – 2684 грн; осіб, які втратили працездатність – 2093 гривні.

Також під час формування видаткової частини місцевих бюджетів на 2023 рік враховано, що субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення підтримки окремих закладів та заходів у системі охорони здоров'я враховані у складі програми реалізація програми державних гарантій. Усі попередні роки для громад була передбачена окрема субвенція (медична), яка приходила на обласний бюджет.

Тобто було передбачено дві обов'язкові субвенції для місцевих бюджетів: на охорону здоров'я (медична) та на освіту (освітня). Зазвичай ці кошти концентрувалися в обласних бюджетах і потім обласні бюджети розподіляли відповідно до потреб ОТГ. Наразі медична субвенція закладена в реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення [9].

Необхідною складовою при прийнятті місцевих бюджетів у 2023 році, як і у попередні 4 роки, стала гендерна складова. Однак, у більшості випадків гендерний аспект враховується в освітній складовій. Починаючи з 2018 року Україна ратифікувала міжнародне законодавство в частині врахування гендерних аспектів під час формування місцевих бюджетів. Є затверджені наказом Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 року методичні рекомендації, які стосуються гендерних підходів [10], і які мають бути враховані в проектах місцевих бюджетів та розроблені згодом у паспортах бюджетних програм.

Згідно Бюджетного кодексу [7, п. 1, пп. 9], бюджетний запит – це документ підготовлений головним розпорядником коштів (ГРК), що містить пропозиції до проекту бюджету на плановий бюджетний період. Відповідно він містить обґрунтування щодо обсягу бюджетних ресурсів, необхідних для виконання покладених функцій на ГРК у середньостроковий період на підставі доведених економічних показників [5]. Відповідно до типової форми [3] і Бюджетного кодексу [7], місцеві фінансові органи розробляють і доводять до розпорядників коштів показники для підготовки бюджетних запитів.

Розроблення бюджетних запитів регламентуються частиною 4 статті 75 Бюджетного кодексу [7], де зазначено, що головні розпорядники коштів їх готують та подають місцевим фінансовим органам в установлені терміни та порядку. Розроблені бюджетні запити місцеві фінансові органи, на будь якому етапі складання і розгляду проектів місцевих бюджетів здійснюють аналіз бюджету поданого головним розпорядником з точки зору його відповідності меті, пріоритетності, а також дієвості ефективності використання бюджетних ресурсів. На основі результатів аналізу керівник місцевого фінансового органу приймає рішення про включення бюджетного запиту до пропозиції проекту місцевого бюджету перед поданням його на розгляд виконавчим органам відповідних місцевих рад. Перед тим, як питання виносити на сесію бюджетний запит обов'язково розглядається виконавчим комітетом.

Розпорядник коштів може скорегувати бюджетний запит, який вже подано до місцевого фінансового органу до моменту включення цього бюджетного запиту до пропозиції проекту місцевого бюджету. Для цього потрібно повідомити місцевий фінансовий орган, надіслати лист повідомлення, додати скорегований бюджетний запит. Якщо проект місцевого бюджету вже сформований і подається до сесії місцевої ради, на цьому етапі коригування бюджетних запитів законодавством не дозволяється [11]. Після прийняття закону про місцевий бюджет внесення змін можливо тільки виключно через рішення сесії шляхом внесення змін до місцевого бюджету.

Відтак, у воєнний період є певна специфіка врахування певних видів доходів та видатків при плануванні на 2023 рік. Із 23 березня 2022 року діють норми пункту 52 прикінцевих перехідних положень закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» [12], згідно з яким допускається надання державної фінансової допомоги під час воєнного стану, зокрема і комунальним підприємством

за рахунок місцевого бюджету, особливо тим підприємствам, які пов'язані з упорядкуванням. Насправді, є комунальні установи, центри фінансово-господарського обслуговування, позашкільна освіта. Це усе комунальні підприємства, фінансування яких та отримання державної допомоги у період дії воєнного стану та протягом року після його припинення не потребує узгодження з антимонопольним комітетом України. Таким чином, орган місцевого самоврядування може надати підприємству тимчасову фінансову підтримку для стабілізації фінансового стану, зокрема, на виконання поточних зобов'язань перед постачальниками комунальних послуг.

Під час зимового періоду дуже важливо, щоб вартість та об'єм комунальних послуг розраховувалися з постачальниками комунальних послуг (газо-, електророзподільними компаніями та ін.).

Не менш важливим питанням під час воєнного стану на рівні місцевих бюджетів є утримання пунктів незламності. Питання щодо функціонування пунктів незламності на базі бюджетних установ регулюється статтею 91 Бюджетного кодексу України [7] до видатків місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів, відносяться заходи у сфері захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру в межах повноважень, встановлених законом.

У разі необхідності фінансування заходів із оснащення пунктів обігріву, здійснення їх обслуговування, ці заходи мають бути включені до місцевої програми цивільного захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного та природного характеру. Придбання запасів паливно-мастильних матеріалів, твердого палива тощо можливо також в межах цієї програми шляхом створення матеріального резерву.

При необхідності залучення додаткового персоналу для обслуговування пунктів обігріву, враховуючи тимчасовий характер зазначених робіт, доцільно було б укладання цивільно-правових угод для надання зазначених послуг в рамках заходів місцевої програми цивільного захисту населення, з врахуванням вимог законодавства про державні закупівлі щодо таких договорів.

Висновки. З метою оперативного та ефективного прийняття управлінських рішень для забезпечення безперервного функціонування установ і закладів бюджетної сфери, комунальних підприємств та задоволення життєво необхідних потреб жителів територіальних громад у період воєнного стану Кабінет Міністрів України ухвалив Постанову «Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану» № 252 від 11 березня 2022 року [1]. Згідно з цією постановою виконання та формування місцевих бюджетів здійснюється відповідно до бюджетного законодавства з урахуванням таких особливостей:

- 1) органи місцевого самоврядування, їх виконавчі органи, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації здійснюють бюджетні повноваження до утворення військових адміністрацій;
- 2) виконавчі комітети відповідних місцевих рад, місцеві державні адміністрації, військово-цивільні адміністрації або військові адміністрації;
- 3) місцеві фінансові органи забезпечують складення проектів місцевих бюджетів, які затверджуються рішеннями виконавчих комітетів відповідних місцевих рад чи розпорядженнями місцевих державних адміністрацій, військово-цивільних адміністрацій або військових адміністрацій.

Відтак є можливість фінансового забезпечення місцевими бюджетами особливих витрат у воєнний період: заходи територіальної оборони; допомога ЗСУ; евакуація/вивезення/переміщення цивільного населення із місцевості, де ведуться бойові дії, та небезпечних територій у безпечні місця (приклад); оплата транспортних послуг, пально-мастильних матеріалів, облаштування місць розміщення громадян, які у зв'язку з бойовими діями залишили домівки, оплату інших заходів, спрямованих на підтримку цивільного населення в умовах воєнного стану (приклад); здійснення почесної церемонії поховання осіб, які загинули в боротьбі за незалежність, суверенітет і територіальну цілісність України. Відтак бюджетний процес на місцевому рівні під час воєнного стану забезпечує потреби кожної окремої територіальної громади та захищає інтереси кожного громадянина України.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Деякі питання формування та виконання місцевих бюджетів у період воєнного стану : Постанова Кабінету Міністрів України № 252 від 11.03.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text>
2. Про затвердження Порядку та умов надання субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на відновлення об'єктів критичної інфраструктури в рамках спільного з Міжнародним банком реконструкції та розвитку проекту «Проект розвитку міської інфраструктури – 2» : Постанова Кабінету Міністрів України № 1279 від 15.11.2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-2022-%D0%BF#Text>

3. Про затвердження Типової форми рішення про місцевий бюджет : Наказ Міністерства фінансів України від 03.08.2018 № 668. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-18#Text>
4. Про показники міжбюджетних відносин та складання проектів місцевих бюджетів на 2023 рік : Лист Міністерства фінансів України № 05110-14-6/25906 від 04.11.2022 р. URL: <http://surl.li/ejhcm>
5. Про особливості складання проектів місцевих бюджетів на 2023 рік : Лист Мінфіну України від 15.08.2022 р. № 05110-14-6/17891. URL: <http://surl.li/ejioy>
6. Про утворення військових адміністрацій : Указ Президента України від 24.02.2022 р. № 68/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text>
7. Бюджетний кодекс України : Кодекс від 08.07.2010 № 2456-VI. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T102456?an=1593>
8. Про Державний бюджет України на 2023 рік : Закон України № 2710-IX від 03.11.2022 року. *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text>
9. Деякі питання реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення у 2023 році : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2022 р. № 1464. URL: <https://www.kmu.gov.ua/pras/deiaki-pytannia-realizatsii-prohramy-derzhavnykh-harantii-medychnoho-obsluhovuvannia-naseleattia-u-2023-rotsi-i271222-1464>
10. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі : Наказ Міністерства фінансів України від 02.01.2019 № 1. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MF19001>
11. Гордей О., Рябокін М., Новицька О., Котух Є., Блюма О. Практика подання бюджетних запитів в інформаційно-програмному комплексі «місцевий бюджет». *Економічний аналіз*. 2022. Том 32. № 4. URL: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/issue/view/82>
12. Про державну допомогу суб'єктам господарювання : Закон України від 01.07.2014 р. № 1555-VII (поточна редакція від 10.07.2022, підстава – 2313-IX). *Відомості Верховної Ради України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text>

REFERENCES:

1. Some issues of formation and execution of local budgets during martial law: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 252 (2022, March 11). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/252-2022-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
2. On the approval of the Procedure and conditions for granting subventions from the state budget to local budgets for the restoration of critical infrastructure facilities within the framework of the project "Urban Infrastructure Development Project – 2" jointly with the International Bank for Reconstruction and Development: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine № 1279 (2022, November 15). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1279-2022-%D0%BF#Text> (in Ukrainian)
3. On approval of the Standard form of the decision on the local budget: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 668 (2018, August 3). Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0953-18#Text> (in Ukrainian)
4. On the indicators of inter-budgetary relations and drafting of local budgets for 2023: Letter of the Ministry of Finance of Ukraine 05110-14-6/25906 (2022, November 4). Available at: <http://surl.li/ejhcm> (in Ukrainian)
5. On the peculiarities of drafting local budgets for 2023: Letter of the Ministry of Finance of Ukraine (2022, August 15) № 05110-14-6/17891. Available at: <http://surl.li/ejioy> (in Ukrainian)
6. About the formation of military administrations: Decree of the President of Ukraine (2022, February 24) № 68/2022. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/68/2022#Text> (in Ukrainian)
7. Budget Code of Ukraine № 2456-VI (2010, August 7). Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/T102456?an=1593> (in Ukrainian)
8. About the State Budget of Ukraine for 2023: Law of Ukraine № 2710-IX (2022, November 3). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2710-20#Text> (in Ukrainian)
9. Some issues of implementation of the program of state guarantees of medical care of the population in 2023. Cabinet of Ministers of Ukraine № 1464 (2022, December 27). Available at: <https://www.kmu.gov.ua/npas/deiaki-pytannia-realizatsii-prohramy-derzhavnykh-harantii-medychnoho-obsluhovuvannia-naseleattia-u-2023-rotsi-i271222-1464> (in Ukrainian)
10. On the approval of Methodological recommendations for the implementation and application of a gender-oriented approach in the budget process: Order of the Ministry of Finance of Ukraine № 1 (2019, January 2). Available at: <https://ips.ligazakon.net/document/MF19001> (in Ukrainian)
11. Hordei O., Riabokin M., Novytska O., Kotukh Ye., Bluma O. (2022). Praktyka podannia biudzhetykh zapytiv v informatsiino-prohramnomu kompleksi "mistsevyi biudzhet". *Ekonomichnyy analiz*, vol. 32, no. 4. Available at: <https://www.econa.org.ua/index.php/econa/issue/view/82> (in Ukrainian)
12. On state aid to business entities: Law of Ukraine № 1555-VII (2014, July 1) (current edition (2022, July 10), basis – 2313-IX). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy*. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1555-18#Text> (in Ukrainian)

УДК 336.143.2;336.1.07

JEL H61, H69

Рябокінь Марина Валеріївна, кандидат економічних наук, доцент, декан факультету фінансів та цифрових технологій. **Гордей Оксана Дмитрівна**, доктор економічних наук, професор, професор кафедри публічних фінансів. **Новицька Олена Валеріївна**, кандидат економічних наук, доцент кафедри публічних фінансів. **Котух Євген Володимирович**, доктор наук з державного управління, доцент кафедри комп'ютерних та інформаційних технологій і систем. **Козій Наталія Сергіївна**, кандидат економічних наук, доцент, заступник декана факультету фінансів та цифрових технологій, Державний податковий університет.

Особливості бюджетного процесу в умовах воєнного стану.

Повномасштабне вторгнення, яке розпочалося 24 лютого 2022 року внесло кардинальні зміни до бюджетного процесу як на рівні державного бюджету, так і на рівні місцевих бюджетів.. Виконання місцевих бюджетів та забезпечення бюджетного процесу як на рівні адміністрування, так й на рівні функціонування інформаційно-технологічного супроводження було зумовлене воєнним станом та зазнало значних ризиків. Забезпечення виконання бюджетного процесу у 2022 році зумовлене його високим ступенем автоматизації. Зокрема, завдяки Інформаційно-програмному комплексу «Місцевий бюджет» вдалося не тільки виконати усі зобов'язання місцевих бюджетів, але й вчасно здійснити бюджетне планування та затвердити місцеві бюджети на 2023 рік. У статті розглянуто основні зміни, які відбулися в процесі виконання місцевих бюджетів в умовах воєнного стану. Визначено основні нормативні документи, які було прийнято для уникнення ризиків невиконання бюджетного процесу місцевими фінансовими органами.

Ключові слова: Міністерство фінансів України, місцевий бюджет, місцеві фінансові органи, воєнний стан, голова військової адміністрації.

UDC 336.143.2;336.1.07

JEL H61, H69

Maryna Riabokin, PhD, Associate Professor, Dean of the Faculty of Finance and Digital Technologies. **Oksana Hordei**, Dr. Econ. of Sciences, Professor, Professor of the Department of Public Finance. **Olena Novytska**, PhD, Associate Professor of the Department of Public Finance. **Yevgen Kotukh**, Dr. of Science in Public Administration, Associate Professor Department of Computer And Information Technologies and Systems. **Nataliia Kozii**, PhD, Associate Professor, Deputy Dean of the Faculty of Finance and Digital Technologies, State Tax University. **Features of the budget process under the conditions of marital state.**

The full-scale invasion, which began on February 24, 2022, brought drastic changes to the budget process at both the state and local budget levels. Implementation of local budgets and provision of the budget process both at the level of administration and at the level of information and technological support was conditioned by the state of war and became subject to significant risks. A high level of budget process automation became a key matter of its implementation in 2022. The implementation of the information and analytical system (IAS) "LOGICA" made it possible to change and improve the level of automation of budget processes at the local level. IAS "LOGIKA" created a specification of rules for the implementation and support of all interrelated events (calendar events, changes in budget classifiers, changes in the forms of budget documents, etc.). In particular, "Local Budget" software provides complete automation of end-user processes that ensure the fulfillment of all budget obligations and carries out timely budget planning and approval for the future period of 2023. The article examines the main changes that took place in implementing local budgets under martial law. The main regulatory documents that were adopted to avoid the risks of non-implementation of the budget process by local financial bodies are defined. The possibility of financial provision by local budgets of special expenses during the war period was noted, including measures of territorial defense; assistance of the Armed Forces; evacuation/removal/relocation of the civilian population from the area where hostilities are taking place and dangerous areas to safe places (example); payment of transport services, fuel, and lubricants, provision of accommodation for citizens who left their homes due to hostilities, payment of other measures aimed at supporting the civilian population under martial law (example); carrying out an honorable burial ceremony of persons who died in the struggle for independence, sovereignty and territorial integrity of Ukraine. The conclusions state that the budget process at the local level during martial law ensured the needs of each individual territorial community and protected the interests of every citizen of Ukraine.

Key words: Ministry of Finance of Ukraine, local budget, local financial bodies, martial law, head of military administration.